

Egyházi átvilágítási eredmények, 2. szám

(Az Unitarius Közlöny 2012. májusi lapszámának melléklete)

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei Farkas Emőd Dénes átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: B-11 / 2011

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye, illetve szolgálati helye: Kolozsvár.

A vizsgálat okát képező tisztség: az Egyházi Képviselő Tanács tagja.

A tanulmányozott iratgyűjtemény azonosító adatai: I257700, I kötet, 8 lap.

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozat/ok valóságtartalmáról:

1/B-11/2011. (XI. 24.): (1) A bizottság a rendelkezésre álló anyag alapján megállapítja, hogy Farkas Emőd Dénest az államvédelmi szervek 1989-ben – legalább egy, de feltételezhetően több – besúgó közreműködésével megfigyelték.

Megfigyelési neve: Lupu. Egyetemi hallgatóként Farkas Dénes Emőd gyakran látogatta a kolozsvári Babeş-Bolyai Tudományegyetemen működő amerikai könyvtárat, és magánbeszélgetéseket folytatott az egyetemen tanító egyik amerikai egyesült államokbeli tanárral. Ebből kifolyólag az államvédelmi szervek kolozsvári szervezetén belül az „amerikai” kémelhárítási osztály foglalkozott a célszemély megfigyelésével. Farkas Emőd Dénes Emil fedőnevű angoltanára 1989. szeptember 18-án egy ártalmatlan jelentést írt egykori tanítványáról.

A tanulmányozott anyagban szereplő, hivatásos államvédelmi személyek neve: Bura Vasile, Vulpe Rodica.

(2) Farkas Emőd Dénes nem tekinthető az államvédelmi szervekkel együttműködő személynek.

Keltezés, valamint hitelesítés: Kolozsvár, 2012. január 12.

Andorkó Ferenc s. k., Csete Árpád s. k.,
Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s. k.,
Szabó László s. k.

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei Lőrinczi Károly átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: C-7 / 2011

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye: Aranyosrákos.

A vizsgálat okát képező korábbi tisztség: volt egyházközi közügyigazgató.

A tanulmányozott iratgyűjtemény azonosító adatai: I257702, I kötet, 23 lap.

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozat/ok valóságtartalmáról:

- 1/C-7/2011. (XI. 24.): (1) A bizottság a rendelkezésre álló anyag alapján megállapítja, hogy Lőrinczi Károlyt az államvédelmi szervek 1957–1972 között több besúgó közreműködésével megfigyelték.

Bela fedőnevű ügynök 1957-ben egyik jelentésében Lőrinczi Károlyt enyhén nacionalistának minősíti, a másikban összefoglalja az ő véleményét arról a lelkiismereti kényszerről, amit a kollektivizálással ellenszegülő falutársaival szemben alkalmaztak. Incze (Izsák Vilmos) ügynök az 1959. május 25-i jelentésében Lőrinczi Károly pünkösdi beszédét túl erélyesnek minősíti a hitetlen emberekkel és egyházellenes tényezőkkel szemben. Feltételezi, hogy az általa használt prédikációk egy része Simén Dánieltől és Gellérd Imrétől származnak, ugyanakkor javasolja az államvédelmi szerveknek, hogy tartalmuk miatt ezeket a beszédeket alaposan tanulmányozzák. Bálint Iános fedőnevű ügynök a kadácsi unitárius egyházközség 1965. november 15-én tartott keblitanácsi üléséről jelent a helybeli milíciaörs-parancsnoknak. A jelentésben szó van arról is, hogy törvénytelen a lelkészi fizetés kiegészítése gabona adományozásával a hívek részéről. Ugyanő 1966. május 31-én a konfirmációra előkészítő vallásórák beindításáról jelent, név szerint felsorolva a résztvevő növendékeket. Ezek mellett négy másik személytől összesen öt jelentés szerepel az iratgyűjteményben, amelyek tartalma ártalmatlannak minősíthető.

A tanulmányozott anyagban szereplő, hivatásos államvédelmi személyek neve: Szilágyi Eugen, Kovács Alex., Mate Alexandru, Fazakas Francisc, Onac Ioan, Moldovan Nicolae, Rákosi, Szabó, Gherman Ioan.

(2) Lőrinczi Károly nem tekinthető az államvédelmi szervekkel együttműködő személynek.

Keltezés, valamint hitelesítés: Kolozsvár, 2012. január 12.

Andorkó Ferenc s. k., Csete Árpád s. k.,
Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s. k.,
Szabó László s. k.

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei Mikó Lőrinc átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: B-4 / 2012

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye, illetve szolgálati helye: Kolozsvár.

A vizsgálat okát képező korábbi, illetve jelenlegi tisztesség: volt előadótanácsos, illetve az Egyházi Képviselő Tanács tagja.

A tanulmányozott iratgyűjtemény azonosító adatai: R303363, I-II. kötet, 54 lap.

A Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanács által kiállított nemleges nyilvántartási, együtt nem működési vagy más igazolás/ok (iktatószám és keltezés): –

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozatok valóságtartalmáról:

1 / B-4 / 2012. (III. 21.): (1) A bizottság a rendelkezésre álló anyag alapján megállapítja, hogy Mikó Lőrincet az államvédelmi szervek 1986–1989 között – több besúgó közreműködésével – megfigyelték. Az iratgyűjteményben 8 darab, róla írt jelentés, illetve jellemzés található. Egy kivételével ezek ártalmatlannak minősíthetők.

A kivételes esetet *Ambrus Géza* (Sebe Ferenc) ügyködése képezi, aki 1989. március 14-én a tartótisztjétől kapott feladata teljesítéseként próbára tette („tesztelte”) a Nyugat-Németországba készülő Mikó Lőrincet. Megkérte őt, hogy vigyen el egy személyes okiratot a két évvel korábban Nyugat-Németországba kivándorolt lányának (Sebe Enikő). Mikó Lőrinc nem vállalta az alkalmi postás szerepet, mert nem akarta bajba keverni magát a vámvizsgálatnál.

A tanulmányozott anyagban szereplő, hivatásos államvédelmi személyek neve: Stan Ioan Gelu, Oprea Florian, Hoinărescu Tepeş-Horia.

(2) A vizsgált személyt az államvédelmi szervek 1986–1989 között együttműködőként tartották nyilván. 1986. X. 31-én Stan Ioan Gelu főhadnagy megpróbálta beszervezni, aminek rendjén együttműködési kötelezvényt diktált Mikó Lőrincnek. **Személyes meghallgatásakor a vizsgált személy elismerte, hogy saját kezűleg megírta a szóban forgó kötelezvényt, azonban felismerve a jellegét, végül megtagadta annak aláírását.** Állítása szerint az együttműködési kötelezvényen szereplő aláírás nem tőle származik.

Mikó Lőrinc a személyes meghallgatásakor elmondta, hogy az államvédelmi személyek vele szemben nem alkalmaztak kényszerítő módszereket – sem a beszervezése alkalmával, sem a későbbiekben. Csupán útlevelének visszatartását helyezték kilátásba ideiglenesen, azonban külföldi utazásait végül is lehetővé tették.

(3) Az együttműködési kötelezvény nem tartalmaz fedőnevet. A vizsgált személy azt állítja, hogy az iratgyűjteményben többször előforduló *Man* fedőnevet nem használta és nem tudott róla. Ezzel szemben őt – ártalmatlan tartalmú – jelentés *Man* aláírású, amelyek eredetiségét a szóban forgó személy kétségbe vonta.

(4) A vizsgált személy iratgyűjteményében összesen tizenkét saját jelentés, illetve jellemzés található, amelyek többnyire ártalmatlan tartalmúak, így nem okozhattak kárt az azokban szereplő személyeknek. A jelentések nagy része külföldi utazásokkal kapcsolatos ún. protokoll-jelentés, amelyek mellett néhány semleges tartalmú jellemzés található különböző egyházi szemé-

lyekről. Kivételt képez az 1988. november 30-i jelentés Benczedy Ilonára vonatkozó része, amelyben a Svédországban élő ismerősének álláspontja Romániával szemben ellenségesként és nacionalistaként van feltüntetve. Mikó Lőrinc cáfolja, hogy e minősítés tőle származna; szerinte ezt a megjegyzést Stan Ioan főhadnagy fűzte hozzá a jelentéshez annak gépelése során.

Kötelező nyilatkozatában és személyes meghallgatásakor egyaránt kifejezte, hogy jelentéseiről – közvetlenül megírásuk után – általában tájékoztatta az érintetteket.

Tartótisztje (Stan Ioan Gelu főhadnagy) 1989. március 20-án hasznosnak minősítette az együttműködést, és azt tervezte, hogy Mikó Lőrincet további külföldi egyházi rendezvényeken is felhasználják Románia nemzetközi megítélésének javítására.

(5) Mikó Lőrinc a 2002. november 20-i keltezésű kötelező nyilatkozataiban említést tett a jelentéseiről, ugyanakkor azt állította, hogy az őt megkereső államvédelmi személyeknek megtagadta a besúgást.

Függelék: A vizsgált személy által megfigyelték neve; a jelentések száma személyenként, időpontja/időszaka; a jelentések jellege, sajátosságai, esetleges következményei; „elnyert” anyagi juttatások vagy előnyök:

– 1989. I. 28.: Saját kezűleg írt jelentésben számol be az 1988-ban Nyugat-Németországba, Dániába és Svédországba tett látogatásáról, amikor Dieter Germannal, a Vallásszabadság Nemzetközi Egyesülete (IARF) főtitkárával előkészítették Kovács Lajos püspök részvételét az IARF Végrehajtó Bizottságának – 1989. áprilisában, Frankfurtban tartott – gyűlésén. Felsorolja azokat a személyeket, akikkel útközben Magyarországon találkozott. Kilátásba helyezi, hogy az IARF Végrehajtó Bizottságának ülésén „valós képet” nyújt a romániai állapotokról, beleértve a szabad vallásgyakorlás lehetőségének biztosítását. (R303363. I. kötet, 6. lap)

– 1988. XI. 16.: A Stan Ioan tartótiszt által lejegyzett jelentésnek három része van. Mikó Lőrinc először a zsinati ülés előszervezésével kapcsolatos elfoglaltságát említi, azután beszámol arról, hogy 1989. májusában–júniusában készül az IARF frankfurti főtitkárságára a szervezet 1990. évi kongresszusának előkészítése céljából. A tartótiszt megjegyzi, hogy ez megfelelő alkalomnak bizonyulhat az IARF vezetőségén belüli tájékozódásra, főleg a Romániával kapcsolatos nézőpont megismerésére. A jelentés befejező részében a kolozsvári belvárosi unitárius egyházközségben szervezett, zenei előadásokkal egybekötött áhítatokat említi. (R303363. I. kötet, 7. lap)

– 1988. IX. 30.: A részletes jelentés tárgyát Mikó Lőrinc Magyarországot, Nyugat-Németországot, Dániát és Svédországot érintő, 1988. augusztus 9. és szeptember 8. közötti kiszállása képezi. A jelentésben harmincegy személlyel, illetve családdal történt találkozájáról számol be. Visszatérő motívum a romániai falurombolási tervek iránti érdeklődés, amit a jelentéstevő cáfol. Egy kivételtől eltekintve ártalmatlannak minősíti a meglátogatott személyek érdeklődését és a romániai rendszerrel kapcsolatos álláspontját. Kivételt képez az 1988. november 30-i jelentés Benczedy Ilonára vonatkozó része, amelyben a Svédországban élő ismerősének álláspontja Romániával

szemben ellenségesként és nacionalistaként van feltüntetve. (R303363. I. kötet, 10-19. lapok)

– 1988. február 20-án saját kezűleg írt és saját névvel ellátott jelentésében beszámol arról, hogy a franciaországi Madame Colette Momet-től postai úton jelképes értékű segélycsomagokat kapott (két alkalommal), amelyekért üdvözlőlappal nyilvánított köszönetet. (R303363. II. kötet, 2. lap)

– 1988. február 1-i keltezésű jelentésében az 1988 tavaszán esedékes nyugat-európai kiszállásának tervét ismerteti. (R303363. II. kötet, 3. lap)

– 1987. október 17-én Mikó Lőrinc saját névvel aláírt beszámolót készít a Hollandiában élő Susanne Lederer-Kempers kolozsvári látogatásáról. Az IARF egyéni tagjaként Kolozsvárra érkezett személyről és az őt fogadó személyekről semmilyen terhelő megjegyzést nem tesz a jelentésben. (R303363. I. kötet, 28. lap)

– 1987. augusztus 5-én beszámol a Nyugat-Németországba tervezett kiszállásának előkészítéséről. (R303363. II. kötet, 5. lap)

– 1987. július 30-án saját nevű aláírással ellátott protokoll-jelentésben megemlíti a bostoni King's Chapel unitárius-univerzalista egyházközség küldöttségének kolozsvári látogatását előre jelző táviratot. (R303363. II. kötet, 4. lap)

– 1986. december 12-én beszámol Dieter German IARF-főtitkár kolozsvári látogatásáról. A jelentés második részében közli, hogy a decemberben tartandó főtanácsi ülésen tervezik Licienne Kirk franciaországi lelkészjelölt felszentelését. Végül András György előadótanácsos szakmai képességeit és teljesítményét dicsőítően minősíti. (R303363. II. kötet, 6. lap)

– 1986. október 31-i jelentésében ismerőseként nevez meg öt magyarországi lelkészt, majd Szabó Árpád teológiai professzor szakmaiságát méltatja, megjegyezve, hogy nem beszél politikai kérdésekről, és nincsenek nacionalista vagy sovinizta megnyilvánulásai. (R303363. II. kötet, 7. lap)

– 1986. szeptember 29-én Mikó Lőrinc saját névvel aláírt jelentésben számol be az 1986. augusztus 28. és szeptember 26. közötti nyugat-németországi kiszállásáról. Felsorolja a meglátogatott személyeket, városokat, múzeumokat és kiállításokat. Összegzőképpen megállapítja, hogy útja során senki részéről nem tapasztalt ellenséges megnyilvánulást Romániával szemben. (R303363. I. kötet, 37-38. lapok)

Keltezés, valamint hitelesítés: Homoródmás, 2012. április 12.

Andorkó Ferenc s. k., Csete Árpád s. k., Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s. k., Szabó László s. k.

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei Máthé Sándor átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: A-40/2011–2012

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye, illetve szolgálati helye: Brassó.

A vizsgálat okát képező korábbi tisztség: volt esperes.

A tanulmányozott iratgyűjtemény azonosító adatai: R301832, I–II. kötet, 17 lap.

A Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanács által kiállított nemleges nyilvántartási, együtt nem működési vagy más igazolás/ok (iktatószám és keltezés): –

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozatok valóságtartalmáról:

1 / A-40 / 2012. (III. 8.): (1) A bizottság a rendelkezésre álló anyag alapján megállapítja, hogy Máthé Sándort az államvédelmi szervek 1976–1986 között – több besúgó közreműködésével – megfigyelték. Az iratgyűjteményben öt darab, róla írt jelentés található, amelyekből kettő minősíthető ártalmasnak:

– Nagy Andrei 1976. január 23-án több unitárius és református teológiai hallgató rendszerellenes megnyilvánulásairól jelent; többek között Máthé Sándort is azok közé sorolja, akik egyházi beszédekben Reményik Sándor nacionalista–irredenta verseit idézik.

– Incze Walter (Izsák Vilmos) 1976. június 20-i és június 23-i jelentésében is megemlíti Máthé Sándort, mint aki nemtetszését fejezte ki a kolozsvári unitárius templomban, május 2-án elhangzott egyházi beszéddel kapcsolatban. Máthé Sándor szerint a falusi egyházközségek földműves hívei a szónokot kisépernék a templomból, ha nekik is így beszélne a „munka ünneperől”. Végül Máthé Sándorról megállapítja, hogy nem rokonszenvez az államhatalmi rendszerrel.

A tanulmányozott anyagban szereplő, hivatásos államvédelmi személyek neve: Ionescu Gheorghe, Onac Ioan, Singeorzan Dumitru, Suciú Mihaila, Neculicioiu Victor, Baias Grigore, Erdélyi Elemér, Nedea Virgil, Mihai Gheorghe, Ghimbășan Dan.

(2) A vizsgált személyt az államvédelmi szervek 1978–1980 között együttműködőként tartották nyilván. Az 1978. VII. 21-én történt beszerzés körülményeiről Ionescu Gheorghe főhadnagy hivatali jelentést készít, ami szerint együttműködési kötelezvény született, és sor került a *Barthó Dionisie* együttműködői fedőnév felvételére. **A vizsgált személy iratgyűjteménye nem tartalmaz együttműködési kötelezvényt, és a személyes meghallgatás során Máthé Sándor határozottan állította, hogy nem írt alá semmilyen kötelezvényt.**

(3) Barthó Dionisie fedőnév alatt öt jelentés található az iratgyűjteményben, amelyek közül mindenik ártalmatlan tartalmú, így nem okozhatott semmilyen kárt a jelentésekben szereplő személyeknek.

Egy 1980. május 1-i hivatali jelentésben a tartótiszt használhatatlannak minősítette Máthé Sándor addigi négy jelentését, ezért javasolta a hatékonyabb felkészítést a további jelentések megtételére. A tanulmányozott anyag már csak egy darab ezutáni jelentést tartalmaz (1980. június 18-i keltezéssel), amely szintén ártalmatlan tartalmú.

(4) Máthé Sándor a 2002. október 16-i keltezésű kötelező nyilatkozatában és a 2008. december 5-i nyilatkozatában nem említi az öt ártalmatlan tartalmú jelentését. Így a kötelező nyilatkozata nincs összhang-

ban az iratgyűjteményben foglaltakkal. A 2008. december 5-i nyilatkozatában tagadja az együttműködését.

(5) Személyes meghallgatásakor Máthé Sándor beszámolt az öt darab értelmetlen jelentéséről, és elmondta: közvetlenül jelentéseinek megírása után két esetben meglátogatta a bennük szereplő célszemélyeket, hogy személyesen tájékoztassa őket a történekről.

Meghallgatása során a vizsgált személy megbánást tanúsított a 2002. október 16-i és a 2008. december 5-i nyilatkozatai egy részével kapcsolatban, akárcsak egykori értelmetlen jelentéseinek megírása miatt.

Függelék: A vizsgált személy által megfigyelték neve; a jelentések száma személyenként, időpontja/időszaka; a jelentések jellege, sajátosságai, esetleges következményei; „elnyert” anyagi juttatások vagy előnyök:

– 1980. VI. 18.: 1979. november 1-jén elköltözött a faluból Soós József református lelkész. Helyébe Szegő András költözött Tordatúrról, 1980. március 15-én. A lelkészek kölcsönös családi látogatás nyomán az új református kolléga komoly embernek tűnik, aki baráti kapcsolatot akar kialakítani vele. (R301832, II. kötet, 1. lap)

– 1980. V. 9.: Nagy Károly tanító temetésén Soós József református lelkész is részt vett, akivel nem beszéltek rendszerellenes témákról. Amúgy a temetési szertartáson senki nem nyilvánult meg kedvezőtlenül. (R301832, II. kötet, 2. lap)

– 1980. V. 9.: Sepsiszentgyörgyön lelkészi gyűlésen vett részt a vizsgált személy, amelyen semmi figyelemre méltó nem történt. Fazakas Károly (ürmösi lelkész) és Lőrinc Albert (bölöni lelkész) az egyházfenntartó személyek számát osztották. Pontosabban arról beszélgettek, hogy az egyházközségek nyilvántartása nem talál a püspökség adataival, mivel nem frissítik rendszeresen. (R301832, II. kötet, 3. lap)

– 1980. IV. 9.: Fülöp Árpád nyugdíjas lelkész egyetlen gondja, hogy a temető nincs egyenlően elosztva az unitárius és református egyházközségek között. (R301832, II. kötet, 4. lap)

– 1980. III. 12.: Fazakas Károly ürmösi lelkészt három éve ismeri a vizsgált személy, amióta az egyházkörbe érkezett. Szakmailag jó papnak tartják; kollégái társaságában nyílt és viccelődő természetű; nincsenek olyan megnyilvánulásai, amelyek az államvédelmi szerveket érdekelhetnék. (R301832, II. kötet, 5. lap)

Keltezés, valamint hitelesítés: Kolozsvár, 2012. március 8.

Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s.k.,
Szabó László s. k.

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei dr. Kovács Sándor átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: A-7 / 2012

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye, illetve szolgálati helye: Kolozsvár.

A vizsgálat okát képező tisztségek: teológiai tanár, illetve az egyházi közelmúlt-kutatással megbízott történész-kutatócsoport tagja.

A tanulmányozott iratgyűjtemény/ek azonosító adatai: –

A Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanács által kiállított nemleges nyilvántartási igazolás iktatószáma és keltezése: P4154/09/2010. III. 25.

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozat/ok valóságtartalmáról:

1/A-7/2012. (IV. 12.): A bizottság a rendelkezésére álló anyag alapján megállapítja, hogy Kovács Sándor nem tekinthető az államvédelmi szervek által megfigyelt, illetve velük együttműködő személynek.

Keltezés, valamint hitelesítés: Homoródalmás, 2012. április 12.

Andorkó Ferenc s. k., Csete Árpád s. k.,
Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s. k.,
Szabó László s. k.

Az Egyházi Átvilágítási Folyamatot Koordináló Bizottság vizsgálati eredményei Molnár Bodrogi Lehel átvilágítása tárgyában

Bizottsági ügyiratszám: A-9 / 2012

A vizsgált személy jelenlegi lakhelye, illetve szolgálati helye: Kolozsvár.

A vizsgálat okát képező tisztség: az egyházi közelmúlt-kutatással megbízott történész-kutatócsoport tagja.

A tanulmányozott iratgyűjtemény/ek azonosító adatai: –

A Szekuritáté Irattárait Vizsgáló Országos Tanács által kiállított nemleges nyilvántartási igazolás iktatószáma és keltezése: P941/10/2010. V. 6.

A bizottság megállapításai a vizsgált személy megfigyeléséről, illetve az államvédelmi szervekkel való esetleges együttműködéséről, továbbá a kötelező nyilatkozat/ok valóságtartalmáról:

1/A-9/2012. (IV. 12.): A bizottság a rendelkezésére álló anyag alapján megállapítja, hogy Molnár Bodrogi Lehel nem tekinthető az államvédelmi szervek által megfigyelt, illetve velük együttműködő személynek.

Keltezés, valamint hitelesítés: Homoródalmás, 2012. április 12.

Andorkó Ferenc s. k., Csete Árpád s. k.,
Kelemen Szabolcs s. k., Márkó László s. k.,
Szabó László s. k.